

Jan Siuta, Bogusław Żukowski

OCHRONA I UŻYTKOWANIE POWIERZCHNI ZIEMI W PRAWIE I PRAKTYCE OD ROKU 1945

Streszczenie. Ochronę powierzchni ziemi ustanowiono pierwszy raz w ustawie o ochronie i kształtowaniu środowiska z 1980 r. Napisano w niej, że „Powierzchnia ziemi łącznie z glebą i rzeźbą terenu podlega ochronie, polegającej na zapobieganiu i przeciwdziałaniu ich niekorzystnym zmianom, a w razie uszkodzeń lub zniszczeń – na przywracaniu do właściwego stanu”. W ustawie wskazano też przepisy ustawy o ochronie przyrody, ochronie gruntów rolnych i leśnych, prawo geologiczne i górnicze, o planowaniu i zagospodarowaniu przestrzennym. W ustawie Prawo ochrony środowiska z 2001 r. wydzielono rozdział „Ochrona powierzchni ziemi”, ale wadliwie zdefiniowano powierzchnię ziemi oraz niektóre przepisy. Nastąpił więc merytoryczny regres ustawodawstwa w tym zakresie. Przepisy ustawy o ochronie gruntów rolnych i leśnych oraz rekultywacji gruntów z roku 1971 zawężono w kolejnych edycjach ustawy o ochronie gruntów rolnych i leśnych, do zniesienia ochrony gruntów rolnych w granicach administracyjnych miast włącznie. Oceniając negatywnie postępującą zmiany odnośnych przepisów stwierdza się, że wyraźnie zantropogenizowane powierzchnie ziemi, które są najbardziej podatne na degradujące działania czynników gospodarczych, atmosferycznych i hydrologicznych nie podlegają zintegrowanej ochronie, mimo że oprócz funkcji produkcyjnych pełnią bardzo ważne funkcje ekologiczne i krajobrazowe.

Słowa kluczowe: powierzchnia ziemi, prawo, użytkowanie ziemi, lata 1945–2010.

LAND SURFACE PROTECTION AND MANAGEMENT IN LEGISLATION AND PRACTICE SINCE 1945

Summary

The need to protect land surface was first identified and set in the Law on Environmental Protection and Management of 1980. It states that: “the land surface including soil and relief is subject to protection which consists in preventing and counteracting negative changes of the latter and, in case of disturbance or damage – in restoring them to the appropriate state”. The Law also refers to the regulations provided by the Laws on Nature Conservation, Protection of Farm and Forest Land, Geology and Mining and Physical Planning and Land Management.

A chapter entitled “Protection of land surface” was included in the Law on Environmental Protection albeit the definition of land surface and some other regulations were deficiently formulated, what constituted a substantial step backward in this sphere of legislation. The provisions of the Law on the Protection of Farm and Forest Land as well as those of the Law on Land Reclamation of 1971 had been narrowed in the successive editions of the Law on the Protection of Farm and Forest Land unto the point of abrogating the protection of farmland within administrative limits of municipalities.

Stressing that the abovementioned regulations have been subject to negative changes it has been stated there is no integrated protection of the apparently anthropogenic land, despite that it fulfills very important ecological and landscape functions in addition to its productive functions, and is most vulnerable to degrading impacts of economical, atmospheric and hydrological factors.

Key words: land surface, law, land use, the years 1945–2010.